

לאברהם

ויקראו לפניו אברהם - (בראשית מא, ט)
 "זה יוסף שהיה אב בחכמה" (ר"ט ע"ג)

מתורתו ומשנתו של
 שר התורה הגאון הקדוש
 רבי יוסף ענגיל זצ"ל

פרשת שלח (באר"י) תשפ"ב • שנה ב' - גליון ע"ח • מכון "אוהבי תורה" להוצאת ספרי רבינו זי"ע

תפארת יוסף

פנינים על פרשת השבוע

שב דנחמא

אות ג

כָּל הַאֲזָרְחָה יַעֲשֶׂה כְּכַהֵן אֱלֹהֵי וְגו'. הַקְהֵל חָקַק אֶחָת לָכֶם וְגו' כִּכֶם כִּגְרֵי יְהוָה לְפָנַי ד' (טו, יג; טז).

אם מוכח שהוספה על ג' לוגין נחשב 'עקירה'

איתא בברכות (מז:), תדע דהטוב והמטיב לאו דאורייתא, שהרי עוקרין אותה בבית האבל, כדנתיא מהם אומרים בבית האבל - ברוך הטוב והמטיב, רבי עקיבא אומר - ברוך דין האמת. ופרך, הטוב והמטיב אין, דין אמת לא. ומשני, אלא אימא אף הטוב והמטיב, ע"כ הגמרא. ופירש רש"י (ד"ה שהרי) דראית הגמרא היא מרבי עקיבא, דסבירא ליה דאומרים דין האמת לחוד, אם כן עוקרים ברכת הטוב והמטיב.

ובלחם משנה הלכות ברכות (פ"ב ה"ח) הביא גירסת ה**טור** (או"ח סימן קפט סעיף ב), דגרס בגמרא 'דיין האמת אין, הטוב והמטיב לא'. ומשני 'אלא אימא אף דין האמת'. וכתב על זה הלחם משנה ז"ל: ואם תאמר לפי גירסא זו מואן מיית רביא, אי מרבנן, הא אמור הטוב והמטיב דווקא ואין כאן עקירה, ואי מרבי עקיבא, הא איהו אמר תרווייהו - הטוב והמטיב ודיין האמת, ולא מיקרי עקירה אלא כשאומרים דין האמת לבד ואין אומר הטוב והמטיב. ויש לומר, דמכל מקום מיקרי עקירה, כיון שאין אומרים הטוב והמטיב לבדו, וההוספה מיקרי עקירה, עכ"ל הלחם משנה.

והנה סברתו זאת הוסיפה מיקרי 'עקירה', יש לעיין בה מגמרא במנחות (לד: קז:), 'אורח' (טו, יג) - מלמד שמתנדבין נסכים, וכמה שלשת לוגין, ומניין שאם רצה להוסיף יוסיף, תלמוד לומר (שם טו) 'היה'. יכול יפחות, תלמוד לומר (שם יג) 'ככה' וכו'. ומוכח דהוספה לא הוי עקירה, דאם לא כן מאי חזית לרבויה הוספה מ'היה' ולמעוטי פחיתה מ'ככה', הא תרווייהו פחיתה ניהו.

מיהו יש לומר להיפוך גם כן, דשפיר דרשינן הכי, דנהי דההוספה הוי גם כן עקירה, עם כל זה הפחיתה הוי עקירה ביותר, ואדרבה מדאצטרך 'היה' לרבות הוספה מוכח דההוספה הוי עקירה, דאם לא כן אין צריך קרא כלל לרבויה הוספה.

אוצרות יוסף

דרוש ד

וְהָיָה אִם מַעֲיַנִּי הַעֲדָה נִשְׁתָּה לְשִׁנְיָה וְעָשׂוּ כָל הַעֲדָה פֶּר בֶּן בְּקָר אֶחָד לְעֵלָה וְגו' וְשִׁעִיר עִזִּים אֶחָד לְחֻטָּת (טו, כד).

חסרון אל"ף בחטאת ע"ז מצד חסרון האחדות ולכן עולה דענינה אחדות קודמת לחטאת

הנה כבר כתבתי (אוצרות יוסף דרוש ד פסקא ג), כי עבודה זרה - כפירה באחדות השם יתברך - עניינה שניות.

וזהו בש"ס זבחים (צ:), דחטאת עבודת כוכבים חסר א' - 'לְחֻטָּת' כתיב. והוא כנ"ל, דענין עבודה זרה שמחסר בטומאה, שנאמר (ויקרא יא, מג) 'וְנִטְמָתָם בַּס' - חסר א', וכמו שהבאתי כבר (שם) מש"ס יומא (לט), והיינו דעניינם אחד, דטומאה ועבודה זרה שניהם ניגוד האחדות, ועל כן להיפוך - הטהרה עניינה האחדות וכנ"ל.

במה כעבודה זרה דיציאה מהכלל היא שניות

והנה מה שכתבתי (שם פסקא ד) דיציאה מן הכלל הוא שניות - עבודה זרה. לכן הנודר כאילו בנה כמה (נדריים כב) - ובידו שלמי נדריים (פ"ט ה"א) דהכוונה כאילו בנה כמה לעבודה זרה, דהנודר ועושה לו תורה לעצמו ומפריד עצמו מהכלל, לכן הוא עבודה זרה. ולכן גם כן המקריב בחוץ בשעת איסור הבמות - דיש המקדש המאחד (והוא מפריד עצמו ומקריב בחוץ - הוא כזבח 'של פני השה' (ויקרא יז, ה) לעבודת כוכבים, כמבואר בש"ס זבחים (קז: ע"ג) ע"פ רש"י עבודה זרה נא: ד"ה בשעת), והיינו שהוא גם כן עבודה זרה - שניות כנ"ל.

עולה טעונה ניתוח כדי שתתאחד על המזבח המאחד

והנה המזבח מאחד, ועולה דכולה כליל (זבחים נג) והיתה יכולה להקרב כולה, ועם כל זה טעונה ניתוח (שם), היינו להפריד - ולהתאחד אחר כך על גבי המזבח המאחד, לכן עניינו גם כן איחוד הנפרדים, והוא היפוך עבודה זרה דעניינה השניות ניגוד האחדות.

וזהו בזבחים (צ:), דחטאת עבודת כוכבים, הואיל וחסר א' - 'לְחֻטָּת' כתיב. לכן עולה קודמת, עיין שם היטב. והיינו דהואיל דחטא עבודה זרה היא השניות - חסרון א' - היינו חסרון האחדות, וזהו 'לְחֻטָּת' חסר א', לכן העולה היא איחוד הנפרדים, הוא ניגוד זה בפרט ותיקונו, ולכן היא ביותר ניגוד ותיקון חטא העבודה זרה מן החטאת, ולכן עולה קודמת, ודו"ק.

כפרת ע"ז ענינה עדל"ת ולכן עולה קודמת בה

ודרך אגב יש לומר עוד טעם בהך דחטאת עבודת כוכבים - עולה קודמת, מה שאין כן בכל שאר החטאות (עיין זבחים צ:). דטעם דחטאת קודמת לעולה, דחטאת בא לכפר אלאו, ולכן פסח ומילה אף דיש כרת (ראה בראשית יז, יד; במדבר ט, ג) - אין חטאת, לפי שלא הזוהר - שאין לאו, כמבואר בש"ס מכות (יג:) וזבחים בהשוואת ומעלה (קז: ע"ג) עיין שם ברש"י (ד"ה אלא), ועולה מכפרת

אעשה (יומא לו:), ולכן חטאת עניינו יראה ועולה אהבה, כמבואר כן במדרש **תדשא** (פרק יב) דחטאת היא יראה ועולה אהבה, עיין שם היטב, וזה מפאת דלא תעשה עניינו יראה ועשה אהבה כמו שכתב הרמב"ם על התורה פרשת יתרו (כ, ה ד"ה ובמדבריו), ועל כן לא תעשה דחמור מעשה, לכן כפרת חטאת מרובה.

ואך בעניין דחיה - דעשה דוחה ללא תעשה (עיין יבמות ג), אם כן בעניין זה כח העשה גדול מלאו. ועל כן לפי מה שאמרו (יומא פז:) גדולה תשובה שדוחה לא תעשה שבתורה - מחזיר גרושתו, וכבר כתבתי כמה פעמים דהכוונה אהא דמהני תשובה אחטא עבודה זרה, דמתויר גרושתו - האיסור רק כשנישאת לאחר (ראה דברים כד, ב-ד), וכל חטא אינו נישואין לאחר - רק הרחקה וגירושין מהשם יתברך, ורק חטא עבודה זרה הוא נישואין לאחר כמובן (ראה ירמיה ג, א).

ועל כן, בקרבנות עבודת כוכבים דהם לאחר תשובה, דבלי תשובה - 'זבח רשעים תועבה' (משלי כא, כו; עיין ברכות כג), והקרבנות רק להשלים כפרת התשובה, ובתשובה אַחַטָּא עבודה זרה כח העשה חמור, דצריכין לבא לעשה דוחה לא תעשה, אם כן כח העשה חמור, לכן שם דייקא עולה דמכפרת אעשה קודמת לחטאת דמכפר אלאו, ודו"ק היטב מאוד.

גבורות שמונים

אות טז

וַיֹּאמֶר ד' אֵל מֹשֶׁה מוֹת יוֹמַת הָאִישׁ רְגוּם אֹתוֹ בְּאֲבָנִים כָּל הַעֲדָה מַחוּץ לְמַחֲנֶה (טו, לה).

הגימיה במעמד העדה

חשיב כמו שהעדה עצמם רוגמים

עיין ספרי (בפרשתנו פסקא ח ד"ה כל), על הכתוב 'מוֹת יוֹמַת האיש רגום אותו באבנים כל העדה', וז"ל הספרי: 'כל העדה' - במעמד כל העדה. או כל העדה כמשמעו (שיהיו כל העדה רוגמים אותו), תלמוד לומר (דברים יז, יז) 'יד העדים תהיה בו בראשונה להמיתו', הא מה תלמוד לומר 'כל העדה', במעמד כל העדה, עכ"ל הספרי.

והנה דרש זה לכאורה סותר לפשטא דקרא לגמרי, דהא מאמר 'רגום אותו באבנים כל העדה', פשוטו שהעדה בעצמם ירגמו. ואולם להנ"ל מותאם שפיר הדרש עם הפשט, דכיון דדרשינן 'כל העדה', דהכוונה במעמד כל העדה, אם כן כיון דהצריכה תורה הרגימה במעמד העדה, אם כן זה מורה היות הרוגמים שלוחי העדה, ועל כן כיון דשלוחו של אדם כמותו (קידושין מא:), ומתיחסת המעשה לבעלים, חשיבי שפיר 'נמצאה' גופיהו רוגמים, ושפיר כתיב 'רגום אותי כבן עומד על המצאה' הדרש והפשט מתאימים יחדיו ממש, ודו"ק היטב כי נכון הוא בסייעתא דשמיא. ובמקום אחר הארכתי בזה עוד ממכמה דוכתי.

ו) רבינו **בגבורות שמונים** שם כתב: 'והנה הא... דכהנים שלוחי דידן ניהו (עיין נדרים לה:), יש לומר... ממצות עמידת הבעלים על הקרבן שציוותה תורה (עיין תענית כז:), וזה על פי דברי הטור יורה דעה (סימן רסה סעיף ט) בשם **בעל העיטור** (הלכות מילה דף ג), וז"ל: מנהג שאבי הבן עומד על המזבח להודיעו שהוא שלוחו, כדאמרינן (תענית שם) לגבי קרבן, אפשר שיהא קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו עכ"ל, הרי הדעמדה על גביו מורה הכוונה היותו שלוחו...'

ז) ראה **אוצרות יוסף** מאמר לבנה פסקא קטו: **גבורות שמונים** אות טז ד"ה ע"ל.

א) רבינו **בשב דנחמא** שם האריך עוד ממכמה מקומות בש"ס אם הוספה הוי עקירה, וכאן הובא הנוגע לפרשתינו.

ב) 'שניות' היא הגדרה על עניינם שנופל בהם ריבוי והתחלוקת, ועל דברים שהם היפוך מאחדות הבורא שהוא אחד (והוא עוד **ציונים לתורה** כלל לח דף מז. ד"ה ויש בוה: **שב דנחמא** אות ה פסקא ה, ומה שצוין עוד **בתפארת יוסף** פרשת שמות עמוד יד הערה מז).

ג) רבינו כתב שם: "...ועיקר השניות מקורו בנחש, שאמר (בראשית ג ה) 'הייתם כאלק"ם', שאפשר להיות אל"ק, וכפר באחדות השם שהוא המאחד הכל. ועל כן הטומאה גם כן עניינה שניות. דעיקרה טומאת מת דהייא אבי אבות (עיין רש"י פרשת חקת יז, כב ד"ה תמא), מה שאין כן בשאר הטומאות דהם רק אב (עיין כלים פ"א מ"א), וטומאת מת שורשה

שהוא נזכר כאן על שם ארץ ישראל שהוא חשובה נזכר גם הוא בחשיבותו כו' עכ"ל.

והעניין, דבהיותו בחינת המלכות, לכן נזכר על שם ארץ ישראל - שהוא גם כן בחינת מלכות, וזהו שרמו התנא דבי רבי שמעאל עבד מלך כמלך, ורומז כנ"ל שהוא בחינת המלכות.

ארץ ישראל בחינת ראש שבמדת המלכות

נודע במקובלים (עיי' תיקון י"ח לב; שער אורה שער א, וואראש תרכ"ג דף ז') כי יתייחס אל המלכות תואר 'ראש'. ויש בזה כמה טעמים, ואחד מהם הוא דחכמה נקרא 'ראש' (עיי' זוה"ק מצורע נג), ועל כן בהיות המלכות מיוסדת מחכמה (עיי' שער הפסוקים פרשת תזריע ד"ה דבר; שם תהלים פרק פה; פרי עץ חיים שער התפילין פרק טו ד"ה דרך הג'), לכן נקראת גם היא 'ראש'. וכמו שנקראת 'חכמה תתאה' (עיי' זוה"ק בראשית לא; הקדמת תיקון י"ז), והיא החכמה אשר נתן ד' לשלמה (מלכים א ה, ט; עיי' זוה"ק אחרי סא), והיא גם כן מפאת היותה מיוסדת מחכמה, ולכן נקראת גם היא 'חכמה'.

שבע ספירות מבורות נפסוק לך ד' הגדולה' והמלכות בתיבות 'המתנשא לכל לראש'

והנה תראה כי יתייחס אל המלכות בחינת הראש. כי **נודע בחכמה** (עיי' זוה"ק בראשית לא; שם ח"ב ב"רע); כי השבע מדות - חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד מלכות - מבוראים בכתוב (דברי הימים א כט, יא) 'לך ד' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ לך ד' הממלכה'. והנה המדות גבורה תפארת נצח הוד מפורשים במקרא, וכן המלכות מפורשת בתיבות 'לך ד' הממלכה', וכן החסד מבורא בתיבת 'הגדולה' (עיי' זוה"ק ח"א רנז).

והנה היסוד רמוז בתיבות 'כי כל בשמים ובארץ', כי הוא נקרא 'כל' כ**נודע בחכמה** (עיי' זוה"ק בראשית יז; שם לא), והוא מושך השפע מתפארת - שמים (עיי' זוה"ק בראשית לא; שם משפטים קטז), ונותנת אל המלכות - ארץ (עיי' שם), וזהו 'כי כל בשמים ובארץ' (עיי' שם). והרי מבוראים אפוא בכתוב זה השבע מדות - חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד מלכות כסדרן.

והנה אחרי 'לך ד' הממלכה' המורה על המלכות, נאמר 'המתנשא לכל לראש', הרי שיתייחס אל המלכות בחינת הראש.

וכן ארץ ישראל שהיא לעומת המלכות (עיי' זוה"ק בראשית לג; שם קדושים פד), יתייחס לה בחינת הראש. ולכן אמרו ז"ל ארץ ישראל בחזרת המרגלים, אמרו ליה דין ריש קטיעה ימלל, וברש"י (ד"ה דחיייה): מי שראשו קטוע שאין לו בנים ליטול חלק בארץ הוא ידבר בפנינו, עכ"ל.

והוא מובן על פי הנ"ל, כי ארץ ישראל הוא בחינת הראש, ולכן מי שאין לו חלק בארץ נקרא ראש קטוע. ולכן גם כן אמרו ז"ל בסנהדרין (לה): אדם גופו מבבל וראשו מארץ ישראל, ועגבותיו משאר ארצות, הרי שרק הראש של האדם הוא מארץ ישראל, וזה גם כן מפאת היות ארץ ישראל בחינת הראש.

(ה) עיי' ש"ה"ה פרשת ואתחנן אות; ב **קהלת יעקב** ערך 'חוץ לארץ'.
(ו) **המשך לשונו**: "ועיין רש"י ואתחנן על הכתוב (דברים ג כד) 'אתה תחלות להראות את עבדך את גדלך, וברש"י: את גדלך - זו מדת טובך כו'. וכן תוכל להבין זה מעניין 'הגדול הגבור והנורא', שיסודו ז"ל בתפלת שמונה עשרה אחרי הזכרת אברהם יצחק ויעקב...".
(ז) **המשך לשונו**: "ודורשי רשימות (עיי' מגלה עמוקות פרשת ויצא ד"ה ויקח; ש"ה מסכת תמיד אות מז) אמרו, (כ"י כ"ל גימטריא יסוד")...".

'טובה הארץ מאד מאד' שבה מעלתה של ארץ ישראל במשנת רבינו ז"ע

~ מתוך: אוצרות יוסף דרוש ד; מאמר לבנה ~

לארץ, אף שהיו כבר פירות ארץ ישראל, מכל מקום אכלו עדיין מן, דמי שיש לו חטים אינו רוצה לאכול שעורים, עיין שם. והכוונה כנ"ל, דפירות ארץ ישראל מאכל ארציי חומריי - שעורים, וכן - מאכל אבירים (תהלים עה, כה; עיי' יזמא עה); נמשל לחטים - רוחני, דתורה נמשלת לחטים - הכל צריכין למיר חטיא (ברכות סד), וש"ס סנהדרין (ז); - 'בטנך ערמת חטים' (שיר השירים ז, ג) נדרש על סנהדרין, שמהם תורה יוצאת (עיי' סנהדרין פז).

ארץ ישראל - בחינת מלכות ולבנה ושייכת לישראל שבמדת המלכות

נודע (עיי' זוה"ק בראשית לג; ש"ה פרשת ויצא אות י), כי ארץ ישראל ענייניו בספירת מלכות שלמעלה. ועיין סנהדרין (קב); מפני מה זכה עמרי למלכות, מפני שהוסיף כרך אחד בארץ ישראל כו'.

ותבין מזה מומילא, כי גם ארץ ישראל הוא בחינת לבנה? וזה רמוז בדבריהם ז"ל בסוטה (לה): אמר רבי חייא בר אבא, מרגלים לא נתכוונו אלא לבושתה של ארץ ישראל, כתיב הכא (דברים א, כב) 'ויחפרו לנו את הארץ', וכתיב התם (ישעיה כד, כג) 'וחפרה הלבנה וגו'.

וזה אחד מן הטעמים, על אשר לא הכניס משה את ישראל לארץ, רק יהושע. וזה כי אמרו ז"ל בבבא בתרא (עה) פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה, ועל כן רק יהושע די"קא היה בחינת ארץ ישראל, מה שאין כן משה היה למעלה ממדרגה זאת, ועל כן רק יהושע הכניס לשם ולא משה.

ובזה תבין גם כן, מדוע ניתן לישראל ארץ ישראל די"קא ולא אחד משאר ארצות. וזה גם כן מפאת כי הארץ הזאת בפרט מתייחסת למדת המלכות, וכמו שקדם, ועל כן בהיות המדה הזאת מתייחסת לישראל לבד, לכן גם ארץ ישראל היא הארץ די"קא השייכה לישראל, ולכן נטרדו השבעה עממין ממונה (ראה דברים ז, א; שם כ, ז), כי אין לעמ"ם שייכות לה', וכמובן.

וזהו ענין נהר פרת שהוא הנהר הרביעי (בראשית ב, יד), לעומת ה' אחרונה שבשם - אות הרביעי, והוא במלכות (עיי' תיקון י"ח פתח; ריקאטי פרשת בראשית ב, יד ד"ה פרת). ובשבעות (מי): 'עד הנהר הגדול נהר פרת' (דברים א, ז), שמעון בן טרפון אומר קרב לגבי דהינא ואידהו, דבי רבי שמעאל תנא עבד מלך כמלך. וברש"י: קרב לגבי דהינא ואידהו - אם נגעת במשוח בשמן תהא גם משוח בנגיעתו, כלומר פרת הוא קטן משלש נהרות, שהוא מנוי אצלם לבסוף - 'והנהר הרביעי הוא פרת', וכאן הוא קורא אותו נהר גדול בשביל

ומתבטל הראש אליהם והוא כולו גופני, והגוף אינו מארץ ישראל, ממילא אינו שייך לארץ ישראל...".
(ג) כמו שכתב **באוצרות יוסף** בתחילת מאמר לבנה: "בו ידובר בעורת השם יתברך בעניין דברי המקובלים (עיי' מערכת האלקות פ"ה ד"ה אמר הכתוב; פרס רמזים שער כג פרק אט ערך 'שמשי'), היות החמה בחינת התפארת (עיי' זוה"ק משפטים קטז), ולבנה בחינת המלכות (עיי' זוה"ק יתרו לב)".
(ד) **המשך לשונו**: "ובכתיבי רמז שלי רמזתי אשר מלכות מספרו תצ"ו. וזהו 'ויחפרו לנו את הארץ', שכן 'לנו את הארץ' - סופי תיבות תצ"ו."

ענין ארץ ישראל - הכנסת החומריות לקדושה
מצרים הם חמור - 'אשר בשר חמורים בשרם' (יחזקאל כג, כ), כמבואר במדרש (עיי' ב"ר צו, ה), על הכתוב (בראשית מז, כט) 'אל נא תקברני במצרים', אמר יעקב, מצרים נמשלו לחמור וישראל לשה (ראה ירמיה ג, יז), וכתיב (שמות לד, כ) 'ופטר חמור תפדה בשה', לא יופדו בי המצרים, עיין שם. ו'חמור' מורה על החומריות (עיי' גבורות השם פרק ד ד"ה ועוד) - היפוך האדם שהוא שכלי, ועל כן נזכר תמיד לניגוד השכליות שבאדם - גמרא נדרים (פא), דקרו לאינשי 'חמרא'. ובשבת (קמ). מאכל חמורים חמור, לא מאכל אדם השכלי. ובבבא בתרא (קא) - קבורת חמור, היא זו, היינו גם כן לא קבורת אדם השכלי.

ועל כן ביציאה ממצרים נגלה קדושת הארץ, דגם הארציות והחומריות יש להכניסו לקדושה, דזה כל ענין הארץ, ועל כן משה רבינו ע"ה דהיה נבדל לגמרי ופרוש מן האשה (עיי' שבת פז), לכן לא היה יכול ליכנס לארץ, וכמו שהארכתי במקום אחר מאוד.

וביציאה ממצרים מיד נגלה קדושת הארץ, כי כל היציאה רק לבא לארץ ישראל - 'ואותנו הוציא משם למען הביא אותנו לתת לנו את הארץ' וגו' (דברים ו, כג), ועל כן נגלה מיד קדושת הארץ - דקדושתו על חוץ לארץ הוא מה שעומר וביכורים ושתי הלחם באין רק מארץ ישראל, כמבואר במשנה פרק קמא דכלים (מ"ו), ועל כן מיד אחרי יום היציאה קרב העומר, שהוא הראשון בעניין גילוי קדושת הארץ, ודו"ק. ועל כן העומר הוא שעורים (עיי' מנחות סח); דהם מאכל חמור, כמבואר בבבא קמא (טו); פרה שאכלה שעורים וחמור שאכל כרשינין, עיין שם היטב (וברש"י ד"ה ופרה; ראה גלויני הש"ס פסחים ג, ד"ה א"ל), דזה עניין ארץ ישראל - הכנסת החומריות לקדושה.

וזהו בקדושת פטר חמור, דעניינו גם כן דגם החומריות יש להכניסו לקדושה, דפטר חמור נקרא קדושת דמים בש"ס בכורות (ו). ולכן גם זו בבכורות פרק קמא (ה). ובקדושין (ז); צ"ה מצוה זו (העברת פטר חמור, עיין שם), שבשבילה תיכנס לארץ, דזה עניין הארץ - הכנסת החומריות לקדושה כנ"ל, ודו"ק היטיב.

וזהו שאמר רבי זירא בברכות (נז), אנא לא סליקת מבבל לארץ ישראל עד דחזאי שַעְרֵי בחלמא. דזה עניין ארץ ישראל, הכנסת החומריות - שעורים - לקדושה, ועל כן היה בזה רמז שהסכימו עמו מן השמים על העליה לארץ ישראל, ודו"ק.

כשבאו לארץ עדיין רצו מאכל רוחני
ולכן במדרש (עיי' ספרי פרשת בהעלותך פיסקא לא ד"ה ועשו) - הובא בתוספות ראש השנה (יג, ד"ה דאקריבו) - דכשבאו

(א) ראה עוד פנינים **בגליון כה** - שלח תשפ"א עמוד ב.
(ב) כמו שכתב רבינו **באוצרות יוסף** דרוש ב פיסקא ד: "...שייכות ישראל ליישיבה בארץ ישראל הוא רק מפאת הראש, כש"ס סנהדרין (תח), אדם - ראשו מארץ ישראל וגופו מבבל ועגבותיו משאר ארצות... ועל כן בהיות השייכות לארץ ישראל רק מצד הראש שהוא מארץ ישראל, לכן רק כאשר הראש מושל על הגוף והגוף טפל להראש ומתבטל אליו ונחשב כולו ראשי - ראוי לו הישיבה בארץ ישראל, ומה שאין כן אם חלילה הוא להיפוך - תאוות הגוף מושלים על השכל שבראש

ידוע תדע

הרחבת הידיעות במשנתו של רבינו

'טובה הארץ מאד מאד' (ד, ז). איך אפשר לזכות לשלש המתנות: תורה וארץ ישראל ועולם הבא - מלבד על ידי יסודין רח"ל (עי' ברכות ה)?

תשובה לידוע תדע' מפרשת בהעלותך: אם התערב שמן זית עם מינועו שמן קיק, האם הוא בטל ברוב וכשר להלדקה גם אין השלחבת עולה מאלה? עיי' לקח טוב כלל

פירוש הרמב"ן על שיר השירים

וספר 'הדרת קודש' על י"ג עיקרים ועוד*

הן ידידנו הרבני החסיד ויר"ש וכו' מו"ה דוב בעריש לאם נ"י מעיר צאנז חדש הביא לפנינו אוצר נחמד וסגולה יקרה, פירוש יקר על שיר השירים מהרמב"ן זצלה"ה וגם ספר יקר "הדרת קודש" שחברו הגאון האלקי החכם הכולל מו"ה שמעון זצ"לה"ה על י"ג עיקרים עם י"ג מדות ו"י דברות בשנת ק"ם לאלף הששי, וביקש מאתנו הח"מ (=החתומים) ליתן לו הסכמה על זה. על כן עלינו מוטל להחזיק לו טובה להנ"ל, ואשרי להרבני הנ"ל נ"י שיתגלגל על ידו הזכות הגדול הזה להוציא אורות הקדושים הנ"ל לאור עולם.

בחיל ורעדה אנחנו באים להחזיק בידינו הספרים הקדושים ז"ל, ובאנו לחלות פני עם ד', אלה שיתנהגו בעין יפה עם הרבני החסיד הנ"ל בקחתם הספרים הקדושים הנ"ל ממנו בכסף מלא, ולהעניק לו מטובה אשר ברכם ד', כי מוכ"ז (=מוסר כתב זה) צרת הבת עליו אשר הגיעה לפרקה, עשו בזה גם כן מצות הכנסת כלה.

וראוי לאסור איסור ולגדור גדר שלא ידפיס אחרים, הן איש או אשה, הן במדינה זו הן במדינה אחרת, בלא רשות הרבני

שר המסנים (ו)

מכתבי הסכמה וברכה שכתב רבינו זי"ע לספרים שיצאו לאור בימיו

ב"ה

הנ"ל או ב"כ (=בא כוחו) נ"י, עד אחר כלות עשרה שנים מעת צאתו עתה מבית הדפוס. וזכות הגאונים הקדושים המחברים יגן על כל התומכים ומסייעים למלאכת שמים, להפיץ אור תורתם, ולשומעים יונעים ותעב"ט (=ותבוא עליהם ברכות טוב) בכל מעש"י (=מעשי ידיהם) אמן.

יצחק ישיעי האלברשטאם מאיר הכהן ראפאפורט
בן יהודא הנחיק זצלה"ה טאנא, ראב"ד. פה קראקא

יוסף ענגלי
פראסא.

יוסף פינחס באמבאך
האב"ק אשפזן והג"ל זי"ע.

יהודה גרינוואלד
היה מו"ה פה קראקא וז"ל סופר אבדוס קרליא זי"ע.

טהרת בנות ישראל

בדבר הקונטרס טהרת בנות ישראל, אשר הדפיסו הדינים שב"מעין טהור" בלשון הזארגאן הנהוג עכשיו, יישר חילם בזה, וגם אני מסכים על זה.

בעה"ח היום יום א' אמור כ"ו למב"י בעת"ר לפ"ק, קראקא הק' יוסף ענגלי

רבי יהושע פנחס בומבאך זצ"ל אבד"ק אושפיצין, הגאון רבי יהודה גרינוואלד זצ"ל אבד"ק סאטמאר והגאון רבי שמעון סופר זצ"ל אבד"ק ערלין.

(ב) קונטרס קטן עם הלכות נחוצות לטהרת נשות ישראל בלשון אידיש, שיצא לאור בראשונה בעיר קראקא בשנת תער"ג, ע"י הג"ר אהרן שמואל ליכטיג ז"ל בהסכמת רבינו, ושוב יצא לאור בכמה מהדורות בערים אחרות, לחיזוק טהרתן של ישראל. הוא מבוסס על קונטרס "מעין טהור" שחיבר הר"ה ק" בעל "שמעון משה" מאוהב זי"ע ונודפס במהדורות רבות של סידור "קרוב מנחה", והיה נפוץ מאוד בימים ההם.

ציוין, כי המו"ל לא הדפיס את כל ההסכמות שהיו תח"י מחמת הוצאות הדפוס כי רבו, כפי העולה מהתנגלותו, ומכל ההסכמות בחר להדפיס רק את הסכמת הגאון בעל "מחזה אברהם" ז"ל והסכמת רבינו.

הרבני החסיד ר' דוב בעריש לאם ז"ל מעיר צאנז התעסק רבות לפרנסתו להוציא לאור עולם ספרים קדומים. בשנת תרנ"ו הדפיס מחדש את הספר "רפדוני בתפוחים" על אגדות דרבה בר בר חנה, שחיברו הגאון רבי אליקים געץ זצ"ל אבד"ק הילדסהיים בשנת תנ"ו, ובסופו הוסיף המו"ל חידושים מאת הגה"ק בעל "חנת סופר" זי"ע ומבנו הגה"ק רבי שמעון זצ"ל אבד"ק קראקא. בשנת תרס"ו הדפיס מחדש - על פי פקודת קדושו של הר"ה ק" רבי ישעי' מטשעוהוב זצ"ל - את הפירוש "רינת דודים" על שיר השירים, מאת הר"ה ק" רבי אליהו בהרה"ק רבי משה לואניץ זי"ע המכונה רבי אליהו בעל שם טוב. גם הוציא לאור את הספר "אור עולם". בשנת תרע"ג הוציא לאור את פירוש הרמב"ן לשיר השירים בצירוף הספר "הדרת קודש" - שחיברו הגאון האלקי החכם הכולל מו"ה ר' שמעון זצלה"ה, על י"ג עיקרים וי"ג מידות וי"ד דברות, בשנת ק"ם לאלף הששי. הספר מעוטב בהסכמה כוללת מאת הר"ה ק" רבי ישעי' מטשעוהוב זצ"ל, הגאון רבי מאיר ראפאפורט זצ"ל ראב"ד קראקא, רבינו זי"ע, הגאון

ישנת חרמים

מכתבי הלומדים עם הארות ומשא ומתן במשנת רבינו

שלום וישע רב למכון הנכבד 'אוהבי תורה'!

ראיתי בגליון הקודם, שהעתקתם את מכתבו הנהדר של רבינו הגר"ע זצוק"ל בהסכמתו לספר 'צל"ח החדש' של שאר בשרו הגה"ח ר' אלטער שטיגליץ זצ"ל מראזוודוב. אמרתי להוסיף כמה פרטים חשובים אודות המחבר הנ"ל ואודות משפחתו הרוממה - אשר גם רבינו נמנה עליה וגם אנו זכינו להימנות עליה.

הנה בספר 'מאורי גליציה' בערך בליציה"ה משפחת שטיגליץ, כותב בשם הר"ר משה שטיגליץ - אריאל ז"ל, שהגאון מטשעוהוב זצ"ל אמר לו שהכיר את הדור הקודם של משפחת שטיגליץ, וכולם למדנים מצוינים בתורה ובחסידות, ועם זאת גם בקיאים בהוויות העולם.

בראשי אילן היחס המפואר של משפחה רוממה זו, מלבד ראש המשפחה ופארה הר"ה ק" רבי זכריה מענדל זצוק"ל משענדישוב ויערוסלב, מתלמידיו הקרובים והמובהקים של הר"ה ק" הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע, שהיה מן העוסקים בקדשים בהדפסת הספה"ק 'נועם אלימלך' וחיבר את 'אגרת הקודש' המופלאה הנדפסת בסוף הספר, ולמעלה בקודש: הגה"ק רבינו המהרש"ל זצוק"ל, אשר רבינו מתייחס אליו פעמיים; הגה"ק רבי בצלאל זצוק"ל אבי המהר"ל מפראג זצוק"ל, אשר ממנו השתלשלה שושלת מפוארת של גדולי ומאורי ישראל, שכיחנו פאר כרבני הערים הגדולות לאלוקים, דור אחר דור, כדלהלן; הגה"ק רבי ישראל איסרל לאזרש זצוק"ל אבי רבינו הרמ"א, אשר גם אליו מתייחס רבינו פעמיים; הגה"ק רבי אפרים פיטל זצוק"ל אבד"ק בריסק; הגה"ק

זצ"ל (בעיר טארנאוו), הוא אבי אמו של ש"ב הגאון הגדול המפורסם הר' יוסף ענגלי שליט"א הראבד"ק קראקא הנ"ל, והשני הוא אב"א מו"ה צ"ה הנ"ל, תנצב"ה."

וכן בעמוד כ' בתוך הספר, מביא בענין 'דבשבת האיסור הוא בשב ואל תעשה, וכדכתב לא תעשה כל מלאכה, ולא מצינו שהטילה תורה חיוב עצמי לעשות מעשה לבטל מלאכה, רק שלא לעשות מלאכה, כנודע', ומוסיף: 'וכבר האריך בזה האי גברא רבא ויקירא ש"ב הגאון העמקן מוה"ר ענגלי שליט"א בספרו הנחמד 'לקח טוב' בכלל ו', עיין שם היטב ותמצא עונג."

ושבו בעמוד סח, מביא בענין 'דיותר קל הוא המנעת חלות הענין מהפקעת ח"ה", ולאחר שמביא בהערה כמה דוגמאות לכך, מסיים ואומר: 'וכנהנה רבות בש"ס לאין מספר, וכבר האריך בביאור ענין זה ש"ב הגאון החקרן המובהק מוה"ר ענגלי שליט"א בספרו 'אתון דאורייתא', עיין שם". וראה עוד בדף לב ע"ב ובדף נד ע"א שם.

ובדף פא ע"א מביא מקונטרס 'שב דנחמתא' של הגר"ע זצוק"ל.

ואציין, שהגה"צ רבי משה דוד שטיגליץ זצוק"ל, אבי אמו של רבינו הגר"ע זצוק"ל, בת נוספת היתה לו, והיא הרבנית רחל ע"ה, בזו"ש אשת הגה"צ רבי ירוחם טייטלבוים זצ"ל מטארנא נכד הר"ה ק" בעל 'אריה דבי עילאי' זצוק"ל וחתן הר"ה ק" רבי אברהם חיים מלינסק זצוק"ל בן הר"ה ק" מראפשיץ זצוק"ל, ובתם הרבנית ביילא ע"ה נישאה לא"ז הגה"צ רבי בצלאל ישעי' בערנשטיין זצוק"ל דומ"צ בעיה"ק ירושלים ת"ו, המפורסם בשמו "רבי בצלאל דיין", וממנו תוצאות חיים צאצאים לאלפים בלעה"ר.

והנני העני חותם בברכת הדיוט שתזכו להמשיך במעשיכם הטובים להגדיל תורת שר התורה ולהאדירה ולהאיר לארץ ולדרים עליה באורו הבהיר.

ג. בערנשטיין, בני ברק יצ"ו

בעל "מגיני שלמה" ושו"ת "פני יהושע" זצוק"ל; הגה"ק רבי צבי הירש הורוויץ זצוק"ל אבד"ק ששארטקוב - אביהם של הצדיקים והקדושים הרבי ר' שמעלקא ובעל 'ההפלאה' זצוק"ל ונצר לדורות של רבנים מפורסמים גדולי הדורות לבית הורוויץ המיוחסת.

ר' אלטער ז"ל הנ"ל היה בנו של הר"ה ג"ר אפרים נתן זצ"ל, בנו של הגה"צ רבי צבי הירש זצ"ל ראב"ד זאבנא, בנו של הר"ה ק" רבי זכריה מענדל זצוק"ל. בהגיעו לפרקו, נשא ר' אלטער את בת הגה"צ רבי שלמה ראטנבערג זצ"ל מראזוודאב, נינו - בן אחר בן - של הר"ה ק" בעל 'אור לשמים' מאפסא זצוק"ל.

על אף היותו גדול בתורה והציעו לו הצעות רבנות מכובדות, קיבל ר' אלטער את עצת הר"ה ק" מהר"י מבעלזא זצוק"ל שלא לקבל משרת הרבנות והבטיחו שיזכה לשני שלחנות תורה וגדולה במקום אחד, ואכן התקיימה הבטחתו.

בהקדמתו לספרו, מספר רבי אלטער זצ"ל מעט על תולדות משפחתו, ביניהן הוא מזכיר את רבינו הגר"ע זצוק"ל, וזו לשונו, בכתבו אודות זקנו הר"ה ק" רבי זכריה מענדל זצוק"ל הנ"ל: 'מקובלני מפי זקני קדוש ד' מכובד כקש"ת מהו"ר צבי זצ"ל (בעיר זאבנא סמוך לטארנאוו), שהיה זקן מופלג, אשר כמעט לא ידע ולא הכיר את אביו היטב, יען שאביו מהר"ז הנ"ל כל ימי גנויו הקדשי עתותיו להיות בצוותא חזא עם החברייא דחסידי קדושי עליון בצילא דמהימנותא של האשל הגדול מקור הקדושה רבינו רבי אלימלך מליזענסק בעל 'נועם אלימלך', ובימי עלומיו נתבקש למתיבתא דרקייע, זי"ע ועכ"ו."

"ואחרי מות קדוש הנ"ל, לא הניח רק שני בנים, הראשון הוא הבכור דוד"ז הרב הגביר המופלא, החסיד המאושר הירא את ד' בכל נפשו ומאודו, ביתו פתוח לרווחה ובית ועד לחכמים וצדיקי הדור, המפורסים כבוד קדושת שם תפארתו מהר"ר משה דוד שטיגליץ

כהן שנתערב בין ישראלים - האם כולם ישאו כפיהם ויברכו

איתא ביבמות (טז). במשנה, כהנת שנתערב ולדה בולד שפחתה - הרי אלו אוכלים בתרומה, וחולקין חלק אחד בגורן, ואינו מטמאין למתים, ואינו נושאין נשים - בין כשרות בין פסולות

עין שו"ת שבות יעקב (ח"א סימן צג) חידוש, דיש לכל אחד לישא כפיו מספק ולברך, ואף דזר הנושא כפיו עובר בעשה (עין כתובות כד:), וגם הברכה הוי ברכה לבטלה (עין שבת קיח: תוספות ד"ה אילו), מכל מקום כיון דנשיאת כפים הוי שלשה עשין (עין מנחות מד:) - דחי ספק דידהו לספק איסור עשה דזר הנושא כפיו, וכיון דנושא כפיו - יש לו לברך גם כן, עיין שם.

נשיאות כפים לא נחשב ג' עשין ממש

ובמחילת כבוד תורתו, אין דבריו נראין כלל. חדא, דנשיאת כפים לא חשיב שלשה עשין - רק דהוזכר שלשה פעמים, אבל לא שיוחשב שלשה עשין ממש. ותדע, דאמרינן במנחות (שם), כל שאינו מניח תפילין - עובר בשמונה עשה, וכל שאין לו ציצית בבגדו - עובר בחמשה עשה, וכל כהן שאינו עולה לדוכן עובר בשלשה עשה כו'. ואטו תפילין וציצית נחשבים ממש שמונה או חמשה עשין, ואי איתא איך ילפינן (יבמות ד) מכלאים בציצית דעשה דוחה לא תעשה, דילמא רק בציצית דהוי חמשה עשין יש בכחם לדחות, אבל לא עשה אחת, ועל כרחק כוונת הגמרא רק עניין מעלה שהוזכר שלשה פעמים, אבל אינו נחשב שלשה עשין ממש, כיון שאין אחד מוסיף על השנים, כמבואר בשרשי ספר המצוות להרמב"ם (שורש יא).

בספק מצוה אין לברך

וכן מה שכתב, דכיון דנושא כפיו - מברך שפיר, גם כן לא נהירא, דנהי דנושא מספק מפאת עדיפות ספקו של מדחה, מכל מקום סוף סוף הרי רק מספק הוא נושא, והוה ליה ככל מקיים מצוה דאורייתא מספק, דקיימא לן (עין רמב"ם הלכות ציצית פ"ג ה"ט; סוכה פ"ו ה"ג) דאינו מברך.

אין תקנת חכמים לברך מספק

ועיין שם לשון השבות יעקב, דכיון דנושא כפיו מדרבנן כו', עיין שם היטב. ואינו מובן כלל, דאיזה דרבנן יש כאן, ואנה תיקנו חכמים כן - דכהן מעורב בזר ישאו כפיהם, ואם גם יש להם לשאת מפאת עדיפות המדחה כנ"ל - מכל מקום אין להם לברך, וזה פשוט.

האם המשמרות נחלקו

לששה בתי אבות או לשבעה

עין רש"י תענית (טז: ד"ה אנשי בית אב) שכתב, המשמרה מתחלקת לשבעה בתי אבות, כנגד שבעת ימי השבוע - בית אב ליום.

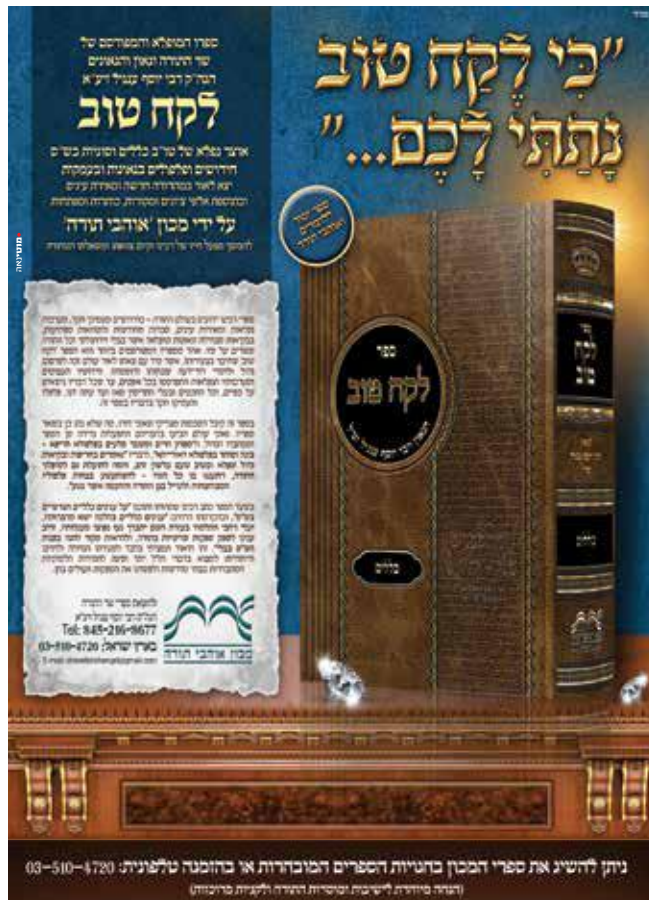
עין שו"ת חתם סופר (אורח סימן ר ד"ה ולחומר), ושו"ת **יד אלתר** (סימן כח ד"ה יקרתו).² ועיין תוספתא תענית (פ"ב ה"ב) [עמדו ראשי משמרות וקבעו את עצמן בבתי אבות. כל משמור שיש בו ארבעה, חמשה, ששה, שבעה, שמונה, תשעה]. משמור שיש בו ארבעה - שלשה מקריבין שני ימים ואחד מקריב יום אחד וכו'. ועיין רש"י יבמות (קא. ד"ה כל), דכתב: כל משמור חלוק לששה בתי אבות וכל אחד עובד וימו.

ראיה שסנהדרין בחינת 'מלכות'

דע, דנראה לענ"ד מוכח טובא דסנהדרין הם בחינת ספירת מלכות. וראשונה יעיד על זה המספר שבעים שלהם, ו**כונודע בחכמה** (עין זוה"ק וישלח קעג; שם שמות ט:) דמספר הזה יורה על מדת המלכות, בבחינת היותה כלולה מכל השבע מדות - חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד מלכות (עין זוה"ק תרומה רע"מ קנח; שם שמיני יז:), וכל אחד מן המדות הוא כלול מעשר, דכמו שיש בכלליות עשר ספירות - כתר חכמה בינה חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד מלכות (עין ספר יצירה פ"א מ"ב ד"ה עשר; הקדמת תיקון יז:), כן בפרטיות כל ספירה וספירה כלולה מכל העשר (עין פירוש הראב"ד לספר יצירה שם ד"ה עשר; פרדס רמונים שער יד פרק ב), ועל כן השבע מדות בכלליות עשר שבכל אחד הם שבעים, והמלכות שהיא האחרונה שבהם (עין זוה"ק ויקרא רע"ז יז:; שערי אורה שער א, וואראש תרמג דף טז.) ואליה כל הנחלים הולכים (עין זוה"ק תרוע מג:; שערי אורה שם דף טז:), והיא כלולה מכולם, לכן נחשב בה המספר שבעים הנ"ל.

ועל כן, מפאת היות כלל הכנסת ישראל גם כן בחינת המלכות (עין זוה"ק בלק קצז; שערי אורה שם דף טז: ד"ה ובראש), לכן היה ראשיתם 'שבעים נפש' (בראשית מו, כז) **וכונודע בחכמה** (עין זוה"ק משפטים קכג; שם צו לד:), ועל כן גם מספר שבעים של הסנהדרין מורה על היותם בחינת ספירת המלכות.

עוד ראיה על היות הסנהדרין בחינת המלכות, ממה שדרשו ז"ל ביבמות (קא.) ובסנהדרין (לא:) קרא ד'כולך יפה רעיתי ומום אין בך' (שיר השירים ד, ז), על הסנהדרין. והמקרא הזה הנה הוא נאמר בשבח הכנסת ישראל בשיר השירים, ונודע (עין תיקון הכנסת ישראל שבשיר השירים הכוונה בהם על ספירת המלכות הנקראת גם היא כנסת ישראל (שם בלק קצז; שערי אורה שער א דף טז: ד"ה ובראש), ואם כן גם הך קרא ד'כולך יפה רעיתי', הכוונה על הספירה הזאת [וכן מבואר בתיקוני זוהר (תיקון יג כט)], ואם כן מזדרשוהו ז"ל על הסנהדרין אם כן יש ראיה גם מזה היות הסנהדרין בחינת המלכות.

ניתן להשיג את ספרי המכון בחיטות הספרים המוכרות או בחומרה טלפנית: (03-510-4720) (הוצאה פיזית ליריבות יבמות והוצאה לקבוצת מורכבות)

א שכתב: "... אפשר לומר דאף בספק כהן גמור מותר לישא כפיו ולברך... וגם לא מצינו לאחד מן הפוסקים להזכיר דאסור לישא כפיו, אלא ודאי צריך לומר אף על גב דספק הוא - הוא נושא כפיו מדרבנן, אף על פי דזר הנושא כפיו עובר בעשה, מכל מקום כיון דכהן שאינו נושא כפיו כאלו עובר בשלש עשה, לכן אמרו חכמים דישא כפיו אם הוא ספק כהן, וכיון דמדרבנן נושא כפיו שפיר מברך...".

ב שהביאו הך דתענית, והעירו מהא דמבואר במנחות קז: ורש"י שם ד"ה כנגד, שהיה שש בתי אבות, ובשבת עבדו כולם בשוה, עיין שם.

ג ראה **חסידי דוד** על התוספתא שם ד"ה עמדו. שכתב: "מכאן נראה שלא חלקו כל משמור לשבעה בתי אבות כמנין ימי השבוע, אלא יש מהם שנתחלקו לפחות משבעה ויש מהם ליותר משבעה...", עיין שם בארוכה בטעם חלוקה זו.

ההבטחה האחרונה שמחוללת פלאים:

"כל מי שיסייע בהדפסת החיבורים שלי, אהיה לו למליץ יושד בעולם העליון"

(הבטחתו של רבינו ז"ע סמוך להסתלקותו, באזני חתנו הגד"צ רבי יצחק מענדל מארגנשטערן זצ"ל - מייסד וראש חברת 'אוהבי תורה' להוצאת ספרי רבינו)

לרכישת הספרים (במשלוח עד הבית), לקבלת הגליון ולתרומות:
טל: 1800-200-855 | דוא"ל: ot035104720@gmail.com